

2014-01-01

เรื่องเล่าชาวจุฬาฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม

วรรณิ ขณทิถาวร

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

ขณทิถาวร, วรรณิ (2014) "เรื่องเล่าชาวจุฬาฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม," *Jamjuree Journal*: Vol. 16: Iss. 1, Article 6.

DOI: 10.58837/CHULA.JAMJUREE.16.1.9

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jamjuree/vol16/iss1/6>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Jamjuree Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม

ศูนย์พัฒนกิจและนิสิตเก่าสัมพันธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์พัฒนกิจและนิสิตเก่าสัมพันธ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์พัฒนกิจและนิสิตเก่าสัมพันธ์

โครงการพัฒนาที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่ขนาด ๓,๒๙๖ ไร่เศษ แบ่งเป็นพื้นที่ที่กรมป่าไม้อนุญาตให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ใช้ประโยชน์ และพื้นที่ที่มูลนิธินิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมอบให้ใช้ประโยชน์ โดยแบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์ออกเป็น ๕ เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่อนุรักษ์ เขตบริการการศึกษาวิจัย เขตบริหารจัดการเขตพื้นที่อาศัย เขตันทนาการ และออกกำลังกาย

ควบคู่ไปกับการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้วิสัยทัศน์ “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งความรู้และแหล่งอ้างอิงของแผ่นดิน เป็นผู้นำทางปัญญา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยดำเนินงานของคณะและหน่วยงาน ด้านการวิจัย การเรียนการสอน การฟื้นฟูระบบนิเวศน์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม และการบริหารงานเชิงรุกและการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สร้างความรู้ที่ไม่ได้อยู่เพียงภายในรั้วมหาวิทยาลัยอย่างเดียว แต่ได้แสดงบทบาทต่อการเกื้อกูลและการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน ตลอดจนสังคมในขอบเขตของบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยและศักยภาพที่มหาวิทยาลัยมี โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคลากร หรือนักวิชาการจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ร่วมขับเคลื่อนการสร้างสังคมความรู้จากรั้วมหาวิทยาลัยร่วมกับชุมชนรอบจุฬาฯ ซึ่งเป็นความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน มุ่งส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป้าหมายสุขภาวะของคนในชุมชน

ความเป็นมา

ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นปีแรกที่สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลจำเริญ ซึ่งเป็นพื้นที่ข้างเคียงด้านทิศตะวันออกของมหาวิทยาลัย ผลของการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ ส่งเสริมการจัดการการคัดแยกขยะชุมชน และขยะในโรงเรียน การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การศึกษารูปแบบเกษตรอินทรีย์ และการประยุกต์ใช้รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ และการวิเคราะห์คุณภาพดินและน้ำในแปลงการเกษตร

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีการขยายกิจกรรมและการดำเนินงานครอบคลุมพื้นที่โดยรอบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ ตำบลชำผักแพว ตำบลห้วยแห้ง และตำบลตาลเดี่ยว และยังดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องด้านการจัดการขยะโรงเรียนและการใช้ประโยชน์เพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ การส่งเสริมและการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ การสำรวจปัญหาในชุมชน การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค การพัฒนาความเข้าใจด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งโครงการต้นแบบเศรษฐกิจชุมชน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงปัจจุบัน มีผลงานที่สืบเนื่องและสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของการดำเนินงานหลายรูปแบบ และอยู่บนหลักการของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดเวทีให้ผู้นำชุมชนและกลุ่มต่างๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมประเมินสถานการณ์ปัญหา กำหนดวิธีการ การแก้ไขปัญหาของตนเอง ทั้งทางด้านการเกษตรอินทรีย์ การจัดการขยะโรงเรียน การส่งเสริมด้านอาชีพ และ การพัฒนาความเข้าใจด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนเพื่อการเฝ้าระวังมลพิษในพื้นที่ โดยมีการหนุนเสริมจากบุคลากรของสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม ในด้านวิชาการ อาทิเช่น ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม การป้องกันมลพิษ การพัฒนาสังคม และการจัดการความรู้ รวมทั้งการจัดหาวิทยากร การจัดศึกษาดูงาน และการจัดหางบประมาณสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ตามความจำเป็น ซึ่งมีผลงานปรากฏ อาทิเช่น

ธนาคารขยะถังตะแกรงบรรจุขยะขนาดใหญ่ของโรงเรียนวัดโคกกรุง

ถังก๊าซชีวภาพ

เครือข่ายโรงเรียนเพื่อการคัดแยกขยะและระบบผลิตก๊าซชีวภาพ

จุดเริ่มต้น

จากจุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการคัดแยกขยะในโรงเรียนวัดโคกกรุงและโรงเรียนวัดชำผักแพว ตำบลชำผักแพว อำเภอแก่งคอย และมีการขยายการดำเนินงานต่อเนื่องให้กับโรงเรียนอื่นๆ ที่มีความสนใจและมีความพร้อมในการดำเนินงาน เพื่อจะลดปริมาณขยะในโรงเรียน โดยการคัดแยกขยะและทิ้งขยะได้ตามประเภท พัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่ยังมีมูลค่า (ขยะรีไซเคิล) และมีการกำจัดที่ถูกหลักวิชาการและไม่เป็นปัญหากับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชน

การส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์

ผลที่เกิดขึ้น

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม โดยการสนับสนุนของสำนักคั่นคว้าวิจัยพลังงาน กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน มีเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการคัดแยกขยะและระบบผลิตก๊าซชีวภาพของโรงเรียน ๗ แห่ง ในพื้นที่โดยรอบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ โรงเรียนวัดโคกกรุง โรงเรียนวัดชำผักแพว โรงเรียนบ้านโคกสะอาด โรงเรียนวัดนาบุญ โรงเรียนวัดสุนทริกาวาส โรงเรียนวัดห้วยคงคาราวาส และโรงเรียนนิคมทับทิวาสงเคราะห์ ซึ่งในแต่ละโรงเรียนมีการคัดแยกขยะ (ขยะอินทรีย์/ขยะเศษอาหาร ขยะขายได้ เช่น กระดาษ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว ถูขนม เป็นต้น) การจัดทำบัญชีการรับ-ซื้อขยะ การจัดทำธนาคารขยะ การประดิษฐ์วัสดุจากขยะรีไซเคิล เป็นต้น ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมต่อเนื่องและเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการภายในโรงเรียน (โดยการมอบหมายภารกิจหน้าที่ให้มีอาจารย์ ผู้ปฏิบัติงาน เช่น นักเรียน นักการภารโรงให้มีตำแหน่งทำหน้าที่ในการบริหารการจัดการขยะและระบบการผลิตก๊าซชีวภาพ) และมีรูปแบบกิจกรรม อาทิเช่น

ธนาคารขยะ โดยการนำขยะมาฝากขายกับโรงเรียน ร้านศูนย์บาท โดยการนำขยะมาแลกสินค้าจำเป็นในครัวเรือน การประดิษฐ์วัสดุจากขยะรีไซเคิล การจัดกิจกรรมผ้าป่าขยะ การผลิตก๊าซชีวภาพจากขยะอินทรีย์ให้กับโรงเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นพลังงานในการปรุงอาหาร กลางวัน การพัฒนาโรงเรียนต้นแบบเพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้โรงเรียนอื่นๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงานด้านการคัดแยกขยะและการบริหารจัดการขยะ คือโรงเรียนวัดนาบุญ และด้านการผลิตก๊าซชีวภาพ คือ โรงเรียนบ้านโคกสะอาด และโรงเรียนวัดห้วยคงคาราวาส

การส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์

จุดเริ่มต้น

พื้นที่โดยรอบส่วนใหญ่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการทำนา และปลูกพืชไร่ที่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ซึ่งส่งผลให้

เกิดปัญหามลพิษดินและมลพิษน้ำ ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดความตระหนักในปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคุณภาพดินและน้ำ และการมีส่วนร่วมในการคิด แก้ไข และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการเกษตร การใช้ประโยชน์จากดินและน้ำ รวมทั้งมีกิจกรรมที่สนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลที่เกิดขึ้น

ออกแบบ วางแผนการปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์ร่วมกับเกษตรกร และ ปรับสภาพพื้นที่แปลงสาธิตตามรูปแบบที่เหมาะสม ได้แก่ (๑) เกษตรผสมผสาน ร่วมกับการทำประมง และการเลี้ยงสัตว์ (๒) เกษตรผสมผสานเน้นเกษตรอินทรีย์ไม่พึ่งสารเคมี (๓) เกษตรเชิงเดี่ยว เน้นการทำนาเป็นหลัก และ (๔) เกษตรเชิงพาณิชย์ที่มีการปลูกพืชเดี่ยวอดขาย ส่งเสริมความรู้ในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ วิธีการดูแลพืช และการเก็บเกี่ยวผลผลิต แก่ตัวแทนเกษตรกรในแปลงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีการปลูกพืชผักสวนครัวหลายชนิด

การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการทำการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม ให้กับเกษตรกรและโรงเรียนในพื้นที่ และมีการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมี ๓ กลุ่มโรงเรียน ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ ตำบลห้วยแห้ง-โรงเรียนวัดบ้านดงและวัดห้วยคงคาราวาส กลุ่มที่ ๒ ตำบลชำผักแพว-โรงเรียนวัดสุนทริกาวาส โรงเรียนวัดโคกกรุง และโรงเรียนชำผักแพว และกลุ่มที่ ๓ ตำบลตาลเดี่ยว-โรงเรียนวัดนาบุญ และโรงเรียนบ้านโคกสะอาด

การส่งเสริมและการถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ให้กับผู้นำชุมชน เกษตรกรที่สนใจ และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลห้วยแห้ง เกษตรอำเภอแก่งคอย

พัฒนาชุมชน และ จังหวัดสระบุรี ในการจัดทำแผนพัฒนา และส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่มต้นที่หมู่บ้านห้วยแห้ง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เพื่อให้มีการสนับสนุน การดำเนินงานเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง ในด้านการพัฒนา ผลผลิต การตรวจสอบคุณภาพ และการตลาด เป็นต้น

การจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อม: การสร้างความตระหนัก ให้กับชุมชนเพื่อการ เฝ้าระวังมลพิษในพื้นที่

จุดเริ่มต้น

เพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยชุมชน สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมมีการตรวจวิเคราะห์ และติดตามคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการพัฒนาที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๔

ผลที่เกิดขึ้น

มีการนำเสนอข้อมูลคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน และเยาวชนในพื้นที่ผ่านผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ประชาชน ครูและนักเรียนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะเครือข่ายเพื่อติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ข้าวไรซ์เบอร์: สินค้าชุมชน อำเภอแก่งคอย

จุดเริ่มต้น

โครงการเศรษฐกิจชุมชน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จัดทำแปลงนาสาธิตปลูกข้าวไรซ์เบอร์ จำนวน ๒ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ การปรับปรุงคุณภาพดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุทิ้งจากคอกหมูหลุมของโครงการที่ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม การทำน้ำหมักชีวภาพจากวัสดุที่หาได้ในชุมชน การวิเคราะห์ธาตุอาหารในปุ๋ย (จากคอกสุกร) การวิเคราะห์

ดิน (นาที่ใช้เป็นแปลงสาธิตปลูกข้าว) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและการปรับปรุงคุณภาพดิน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีชาวบ้านใน ๓ ตำบล เข้าร่วมเป็นสมาชิกปลูกข้าวไรซ์เบอร์ จำนวน ๔๐ ไร่ แบบปลอดสารพิษ ไม่ใช้สารเคมี การฟื้นฟูคุณภาพดินโดยการไถกลบตอซังข้าว การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ มีการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการด้านแรงงาน การลงแขก การจัดหาพันธุ์ข้าว การสีข้าว การรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายข้าว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการแปลงนา เช่น การปันส่วนข้าวเปลือกเข้าส่วนกลางเพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกคราวต่อไป การคัดเลือกสายพันธุ์ข้าวที่มีความสมบูรณ์และพัฒนาเป็นพันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์วิธีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

ความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัย ผ่านกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัย ณ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นความท้าทายของมหาวิทยาลัย

ทั้งในบทบาทของแหล่งความรู้และแหล่งอ้างอิงของแผ่นดิน และในบทบาทของมหาวิทยาลัยกับความสัมพันธ์ต่อสังคมและชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือในการพัฒนาและจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และความตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่าความยั่งยืนอย่างแท้จริงจะต้องตั้งอยู่บนฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ โดยอาศัยหลักการที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เกิดการทำงานเชื่อมต่อนี้ระดับคนในชุมชนระหว่างชุมชน และระหว่างหน่วยงานราชการในพื้นที่และส่วนกลาง โดยมีนักวิชาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเข้าไปช่วยหนุนเสริมความรู้ เทคโนโลยี และวิทยาการต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธ์ สุทธิรัตน์. แนวทางวิจัยและบริการสังคม. ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พ.ศ. ๒๕๕๖.

พันธวัช สัมพันธ์พาณิชย์. การส่งเสริมและการพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์. โครงการเฝ้าระวังการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาโครงการพัฒนาที่ดินของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี (ระยะเวลาดำเนินงาน พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖)

พันธวัช สัมพันธ์พาณิชย์. การพัฒนาความเข้าใจด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี (ระยะเวลาดำเนินงาน พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖)

วรรณิ พงนิภาวาร์ และ คณะ. โครงการเศรษฐกิจชุมชน :ความเข้มแข็งของคนและชุมชนยั่งยืน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. (ระยะเวลาดำเนินงาน พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖)

สรายุทธ ทรัพย์สุข ฉัตรชัย วิริยะไกรกุล วลัยา พัฒนะพีระเดช และจักรพร สุวรรณนคร. ภาพถ่ายอาคารของโครงการพัฒนาพื้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. พ.ศ. ๒๕๕๖.

อรุณล โชติพงศ์. การจัดการขยะและก๊าซชีวภาพ. โครงการเฝ้าระวังการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาโครงการพัฒนาที่ดินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี (ระยะเวลาดำเนินงาน พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖)